List 14. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 5. aprila 1865.

Gospodarske stvari.

Kako naj se drevesca sadé, kjer je zemlja plitva, spodaj pa je sama šuta.

Spisal Lovro Pintar.

Najlepše in največe ravnine na Kranjskem imajo zeló plitvo zemljo. Taka je radoliška, kranjska, ljubljanska in mnoge druge. Kopaj le en čevelj globoko, pa je že dostikrat sama živa šuta. V marsikterem kraji pa je še komaj pol čevlja prstí, potem pa sam pesek in kamnje. Kjer je zemlja tako plitva, se velika drevesa težko izredé, posebno pa taka, ktera hočejo bolj globoko zemljo imeti, na pr. jabelka, hruške. Češnje se na plitvici še najbolje obnašajo.

Nekteri so mislili, da bi se drevesom na plitvi zemlji k rasti pomagalo, ako bi se kakih 8 čevljev široke in 3 čevlje globoke jame skopale in z dobro prstjo napolnile. Pa skušnja je kmali učila, da to pomaga le kaka leta. Kadar pa mlado drevo vso jamo s koreninami napolni in koreninice na straněh do šute pribodejo, neha drevesce rasti, dobí starikovo kožo, beli mah ga obrašča, nastavi sicer obilo rodovitnega lesa, pa zarad pičlega živeža malokdaj kaj rodí. Kdor bi tedaj hotel z velikimi jamami zmagati na taki plitvi zemlji, bile bi mu osem čevljev široke jame še več kakor pol preozke, ker velika drevesa po več sežnjev okrog s koreninami segajo. Koliko pa bi bilo dela, taka brezna skopati, šuto v kraj spraviti ter jih z rodovitno zavoziti!

Kdor ima plitvo, včasih komaj en čevelj debelo zemljo, bo prav storil, ako drevesca tako-le sadí: Skoplje naj jamo kake 4 čevlje široko, globoko pa, kolikor je dobre prstí. Če je pod rodovitno prstjó sama šuta, naj ne koplje globočeje; če je pa šuta taka, da je še nekaj prstí vmes, naj tudi to še kakega pol čevlja globoko prekoplje, zrahjá ter z leséno trohnino ali rušovino zmeša. Potem pa naj jamo s poprej skopano ali pa z drugo rodovitno prstjó, kteri naj leséne trohnine ali rušovine primeša, do vrha zasuje in na vrh še toliko dobre prstí navozi, da je bo najmanj poldrugi čevelj debelo na šuti. Na to naj še le postavi drevesce, naj mu zasuje z navoženo zemljo korenine, kakor je sicer pri sajenji navada in — porok sem mu, da bode veselo rastlo.

Ni pa zadosti, da bi le okoli drevesca zemljo vzdignil, temuč mora se to zgoditi tako deleč okoli, kakor velika je bila jama, to je, kake 4 čevlje na okrog, in vselej mora proti drevescu zemlja počasi znižana biti, ali, kakor pravimo, drevo mora biti „na skledo“, ne pa „na krtino“ vsajeno.

Tako vsajeno drevo pojde s svojimi korenikami naravnost v rodovitno zemljo, ktera šuto pokriva. In kadar boš vidil, da je drevesna rast jela jenjevati, boš kolobar, ki si ga pri sajenji krog drevesca z navoženo prstjo naredil, še povekšal ali mu boš zemljo saj kaj pognojil in drevo se ti bo tudi na plitvi zemlji dobro obnašalo in pridno rodilo.

Ako si pa v šuto jamo skopal in jo z dobro prstjó napolnil, si drevo prav za prav v lonec vsadil, ktero pojde s koreninami v globočino, in mu ne bo potlej nič več mogoče pomagati, ker so njegove korenine preglobokо zašle. Vse gnojenje mu ne pomaga nič.

Se vé, da se drevesa tako-le s težavo sadé in redé ter se jih naenkrat ne dá na stove vsaditi, pa boljše je letos 10 drevesec vsaditi in drugo leto spet 10 tako, da rastejo, kakor pa jih po plitvi zemlji cele rajde nasaditi, ktere potem hirajo, dokler se po večem ne spridijo in gospodarja ob veselje ne pripravijo in tako staro misel vtrdijo: „pri nas drevesa ne rastejo.“

Gospodarski pomenki.

Pomoč zoper slajnico.

Iz Gorenskega 29. sušca. — 23. list lanskih „Novic“ je govoril nekaj o slajnici, njenem izviru in njenih nasledkih. Pomočki zoper to bolezen, ki so jih „Novice“ v omenjenem listu nasvetovale, so se večkrat prav dobro obnesli. Res je tudi, da eno samo slavo živinče rado več zdravih pohujša, da začnó les in drugo nesnago glodati. — Naj razglasim tudi jaz prav lahek pripomoček zoper glodanje lesá takih le pohujšanih goved. V nekem tukajšnjem selu, M— so zbolela goveda mnogim kmetom. Nič kaj čudno se ni nobenemu več zdelo, ako je primoran bil v jasli in parnike vsaki teden nova dna delati. Tej nadlogi v okom priti se je marsiktera reč poskušala, pa brez vspeha. Kar si neki kmet prav priprosto zdravilce napravi, in lej! že več kot leto in dan je preteklo, kar nobenemu živinčetu glodanje lesa in druzih nemarnih rečí več na misel ne pride. Vzel je nekoliko belega goluna in ga dobro v moko zdrobil; to moko dobro pomeša s salom (mastjo). S to zmesjo dobro namaže večkrat zobé živinčetom in prav dobro se mu je obneslo. Naznanil je to reč potem še svojim sosedom, in tudi njihovim živinčetom je to mazilo pomagalo. Se vé, da slajnice bi to živinčetom ne ozdravilo, ako bi se, namesti v hlevih, le v brlogih znajdle, in ako bi se jim namesti dobre krme le spridena, in še ta celó neredno polagala. — Naj nam vredništvo drage volje naznani, ali ona zmes ni morebiti zobém škodljiva? *)

*) Ako je res to mazilo pomagalo, bi se misliti moralo, da slajnica tičí v gobcu. Tega pa ne priznava zdravilstvo. Sicer se nam dozdeva, da to, kar ste nam pisali, ni slajnica, ampak le glodanje; taki živini se pravi, da so „žlebogrizci.“ Ven-

Sviloreja na Českem.

Tudi nam Slovencem v izgled.

Iz Prage 29. marca. + — Letošnji postni čas nam podava toliko prijetnih ur, da se nam prav nič ne toži po pustnih veselicah. Ne bom vam popisaval neštevilnih koncertov, kajti to bi me predeleč zapeljalo, pa tudi nisem godbeni umetnosti toliko kos, da bi si osodil črhniti besedico o umetnikih, kteri slovijo po vseh delih svetá. Omeniti hočem bolj praktičnih rečí, ki bodo čitatelje „Novic“ gotovo bolj zanimivale. Najpred moram omeniti prve izložbe (razstave) izdelkov iz česke svile, ki smo jo imeli 20., 21. in 22. marca. Mislim, da bodo Slovenci, ki so se tudi jeli poprijemati sviloreje, gotovo radi zvedeli, kako se kaj českim svilorejcem godí. Tudi jaz sem bil radoveden, kaka svila se pod tukajšnjim severnim podnebjem izdeluje. Hitim tedaj na Žofinj, kjer se mi za šestico izpolni želja. Vidil sem že več umetnih in obrtniških razstav, al nobena me še ni tako zanimivala, nego ta; kajti prepričal sem se, kaj premorejo pridne roke združene z narodnim izobraženjem; ob enem pa sem vidil v duhu, kako bogastvo čaka našega slovenskega naroda, ako ne bode zapustil poti, ktero je nastopil, in ako se mu podeli pravo narodno izobraženje. Ni še dolgo, kar so se na Českem poprijeli sviloreje, in že jim je obrodila obilnega sadú. Posebno najnovejši časi, ki so mimo poprejšnjih združevanju malo ugodnejši, pripomogli so mnogo k temu, da je česka zemlja, za Beneško, v sviloreji prva v našem cesarstvu. Napravili so v Pragi „družbo za pospeševanje sviloreje na Českem“ (Bog nam jo daj že skoraj tudi na Slovenskem!*), ki ima že tudi nekoliko poddružnic po deželi. Vse hvale vredna je poddružnica v kraljevem Gradcu. Kaj so te družbe koristile, kaže nam omenjena razstava. Vidili smo od murbovih cepljencev in svilodnih jajčic do prekrasnih svilinih robcev in svilenega blaga vse, karkoli moremo pri sviloreji in izdelkih njenih viditi. Vidil si kokone (sviline mešičke) milanskih, bolgarskih, žapanskih in drugih sviloprejk; surovo svilo različnih kokonov, lepo barvano svilo, prekrasni svilini žamet različnih barv, prav lep črn in bel atlas, in svilene robce, ki se morejo lahko z laškimi meriti. Vidil si tudi prav lepe murbove cepljence, lepo rejena murbova drevesa, murbov les in vsakovrstne prekrasne izdelke iz tega lesa. Vidil si pa tudi različne sviloprejske stroje, motalnice, in sploh vse orodje, ki ga sviloprejec potrebuje. Posebno zanimivo je bilo gledati, kako je gospá dobrovoljno svilo s kokonov motavala, da je tako vsakdo sam mogel viditi, kako se to dela. Od poddružnic je omenjena kraljevograška poslala v razstavo največ izdelkov, ktere je njen podpredsednik prav uljudno gledavcem razjasnoval; slišali smo iz njegovih ust tudi nekoliko prav lepih črtic o sviloreji v kraljevograškem okraji, ki zaslužijo, da se marljivo posnemajo. Manj zanimivo bode Slovencem, kdo je kaj v razstavo poslal, in kterim so se podelile svetinje; vendar pa ne morem zamolčati, da je med razstavniki bilo mnogo učiteljev in nekoliko duhovnikov, ki ne izrejajo le kokonov, temuč tudi sami svilo od njih odmotavajo. Tù vam je slovenski učitelji in duhovniki, lep izgled! Naj še povem, da je praška svilorejska družba naši cesarici podelila prekrasno obleko iz česke svile. To naj vam bo kratek popis prve razstave českih svilenih delkov, ki je pokazala, kako naši bratje Čehi v vsem napredujejo. Želeti je, da bi jih mi Slovenci tudi v tem marljivo posnemali. Pokazala pa je razstava zopet, kako bogata bi môgla Avstrija biti, in da ji ne bi bilo treba biti v tako slabem novčanem stanji, ako bi se bolje gospodarilo.

dar naj se poskuša, zlasti pri tacih živinčetih, ki, le pohujšane po druzih, začnó les in druge rečí glodati; saj tudi zdravniki gotovega ne vemo. Škodljivo ne more biti mazilo zobém, ako se jemlje surov golún (roher Alaun), ne pa žgani (gebrannter), kteri razjeda, kamor pride. Zato pazite, da se jemlje le surov golún! Bela sta obá. Tudi mislimo, da se ne mažejo zobje, ampak dlasna ali čeljustno mesó. Vred.

*) Tudi na Slovenskem nismo celó brez enacih družeb (v Gradcu, Ljubljani), pa smo si tudi v svesti, da primorska, kranjska, doljno-štajarska bi utegnile za laško najugodnejše zemlje za murbo- in svilorejo biti, ako bi se sviloreje tako čvrsto poprijela kakor česka. Vred.

Natoroznanske stvari.

Potovanje po nebu.

Po mnogih astronomičnih spisih poslovenil Dragotin Šauperl.

Če se, ljubi bravec, o lepi jasni noči ozreš v nebó, zagledaš neizmerno število svetlih nebnih trupel ali teles, ktere sploh zvezde imenujemo. Tudi zemlja, na kteri mi prebivamo, je takošno nebno truplo, in ako bi ti od zgorej s kake zvezde mogel doli gledati, bi tudi našo zemljo vidil kot lepo bliščečo zvezdo. Vse te zvezde prosto plavajo v neizmernem svetu, in ti glasno pričajo vsegamogočnost in modrost Stvarnikovo.

Niso pa vse te zvezde enake, ampak razločujejo se po svojih posebnostih, in take so:

1) Zvezde stalnice (stellae fixae, Fixsterne); to so stalne zvezde, ki s svojo lastno trepetajočo lučjo svetijo in sploh svojega stališča ne premikajo.

2) Zvezde premičnice (planetae, Wandelsterne), ktere svojo luč od zvezde stalnice (od solnca) dobivajo in se okoli nje v rednih potih vrtijo.

3) Zvezde spremnice, meseci (satellites, Trabanten, Monde), ktere od solnca svetlobo dobivajo in se najpoprej okoli kake premičnice, in ž njo vred okoli solnca vrtijo.

4) Zvezde repate, lasatnice (cometae, Haarsterne). One se le včasi prikazujejo; zmeglenim ogrinjalom in s svetlim repom obdane spreminjajo prav hitro svoje stališče do drugih zvezd in se dajo le kratek čas viditi.

Najimenitnejša zvezda stalnica za nas zemljane je solnce. Ono se nam proti drugim zvezdam zato tako veliko zdi, ker je nam mnogo bliže kakor druge zvezde, in vendar je zemlja od solnca oddaljena nad 20 milijonov milj! To se dá lahko izreči, toda težko razumeti. Vedi tedaj, dragi bravec, da to daljino predirja luč v $8\frac{1}{8}$ minutah, glas pa še le v $14\frac{1}{2}$ letih; parovoz (hlapon ali lokomotiv) v najhitrejšem teku bi potreboval od zemlje do solnca nad 300 let; topovska krogla, ki bi noč in dan brez nehanja letela, bi potrebovala od solnca 25 let, da bi na zemljo dospela. Ako bi tedaj namerjena bila, ravno tebe, ljubi bravec, pokončati, se še lahko brez skrbi poprej oženiš, delaš in se potiš, in sreberno poroko obhajaš! Iz tega se vidi, kako neskončno veliko mora solnce biti. Učeni možje pravijo, da ima 192.600 milj presredja (Durchmesser), ali da je $1\frac{1}{2}$ milijonkrat veče kakor zemlja, to je, da se iz solnca dá tisočkrat tisoč in petsto tisoč zemelj narediti! — Solnce obseva in greje našo zemljo; zorí poleti naša žita in sadje, da dobé ljudjé in živali potrebnega živeža. Že v starih časih so poznali dobrotljivi upljiv mogočnega solnca na našo zemljo, tako, da so ga celó nektera ljudstva (pagani) kakor boga častili in molili in ga še molijo. Mi pa priznavamo tudi v njem vsegamogočnost dobrotljivega Boga, kteri je tudi solnce stvaril nam v prid in veselje.

Pa ni namen moj, dalje izpeljevati lastnosti in sosebnosti velikanskega solnca, ker je o njem že lani

večkrat v „Novicah“ izurjeno pero pisalo; ampak o planetih ali premičnicah hočem nekaj črhniti v poduk prostemu ljudstvu.

Narod naš se čedalje bolj povzdiguje do više omike; ni tedaj napačno, ako mu odperamo tudi čuda na nebu, v ktero se ozira okó tudi priprostega človeka.

*

Planetje so sami po sebi temna trupla, sferoidična (to je, na dveh nasprotnih straněh vtisnjena ali vdrta), ki se vrté okoli svoje osí, v eliptičnih (pokrožnih) potih pa okoli solnca, od kterega dobivajo luč in toploto. Nektere planete spremljajo meseci. Planeti so sledeči:

a) Merkuri (☿). On ima jasno belo luč; od solnca je nad 8 milijonov milj oddaljen, skončá svoj tek okoli solnca (ki 50 milijonov milj znese) v 88 dneh. Leto na Merkuriju tedaj le trpí 88 naših dni. Presredje njegovo znaša 671 milj, tedaj okrožje (Umfang) 2108 milj; krožno površje (Kugeloberfläche) ima 1 milij. in 414.468 kvadratnih milj, in kubično držanje (Körper- oder Kubikinhalt) 158 milijonov in 420.390 kubičnih milj. Iz naše zemlje bi se dalo 17 tako velikih krogel narediti, kakor je Merkuri, kteri sam pa je trikrat veči kakor naš mesec. Med vsemi večimi planeti je Merkuri najmanjši, pa ima med vsemi nam do sedaj znanimi nebnimi trupli najgostejšo snovo ali maso, ktera je še težeja kakor svinec. Tedaj svinčnata krogla, ktere presredje bi 671 milj imelo, bi še ne bila tako težka kakor je planet Merkuri. Suče se v svojem potu tako hitro, da več kakor 6 milj v eni sekundi dovrší, in ima tedaj med vsemi planeti največo hitrost. Zavoljo te svoje lastnosti je menda tudi dobil ime rimskega malika Merkurija, kteri je bil v stari mitologii sel (poslanec) bogov, zavoljo svoje umetnosti sloveč. Od zemlje je oddaljen 10 do 30 milijonov milj. Vidi se zmiraj blizo solnca ali malo pred solnčnim izhodom ali malo po zahodu. Čeravno Merkur od solnca sedemkrat več luči in toplote dobiva kakor zemlja, je vendar njegovo ozračje (atmosfêra, parokrog) tako malo gosto, da se ta luč in vročina daje prestati, kar bi drugače nemogoče bilo. Tudi je njegovo površje polno gorovja, v kterem se tù in tam nahajajo bregovi 58.000 čevljev visoki, tedaj še enkrat tako visoki, kakor najviši vrhi Himalajske gore. Opazujejo se na njem svetlobine spremembe (Lichtphasen), kakor na luni, in on obrača včasih razsvetljeno, včasih temno stran proti zemlji; v zadnjem primerljeji gré včasih kot črna pika mimo solnca. Zadnji njegov prehod je bil 11. novembra 1861. V tem stoletji bo še ta prehod storil: 4. novembra 1868, 6. maja 1878, 7. novembra 1881, 9. maja 1891 in 10. novembra 1894.

Iz teh in drugih tako natančnih poštetev, ktere se tudi vselej tako godijo, kakor so bile napovedane, tudi prosti človek lahko razvidi, da so podlage astronomii ali zvezdoznanstvu resnične, in da je res tako, kakor številke pravijo. Spomnimo se le mrknjenj solnca in lune, ktera vsako leto v pratikah napovedana nahajamo in ktera se prav ob tisti uri in minuti godijo, kakor so bila napovedana: in reči moramo, da je res tako. Kaže nam pa to tudi edinost in lepi red vsega stvarstva in modrost tistega, ki vse to v redu ohranuje. Ne čudimo se tedaj, in ne prašajmo kakor neverjetni Tomaži: „Odkod ti možaki to vejo? Kdo je gori bil, da je to premeril itd.?“ Po daljnovidih in drugih znanstvenih pomočkih se vse to pozveduje, in učeni možje iz ene gotovosti na drugo sklepajo. Kdor kaj o geometrii in fiziki razume, bo vedel, kako to gré.

(Dalje prihodnjič.)

O vprašanji,

kako da bi se ustanovila sirotnica za Kranjsko. *)

I.

Misel, ktero je 4. marca t. l. v seji mestnega ljubljanskega odbora zopet sprožil g. mestni odbornik V. Č. Zupan, da se ustanoví sirotnica (Waisenhaus) za Kranjsko, daje mi priliko, da naznanim nekoliko zgodovinskih in gospodarskih črtic, ki zadevajo to stvar.

Kar priobčujem, prejel sem od možá, ki se je v svoji visoki politični službi že leta 1854 živo trudil, da bi se lepa ta misel uresničila; žalibog, da so njegovi predlogi v pesku birokratičnega opravilstva se pozgubili! —

Kdor je kedaj premišljeval staršev zapuščene otroke, kterim je previdnost božja prisodila britko osode, ptuje pomoči prositi in pričakovati, njemu bo gotovo jasno, da je človeško srce o vseh časih iskalo pomočkov, s kterimi bi se tem sirotam polajšalo življenje.

In tako so se tudi na Kranjskem našli dobrotniki, ki so ali v oporokah, ali ustanovah, določno govorečih „o sirotnici na Kranjskem“, že ustanovljeni ali ktera se ima ustanoviti, svoje darove v ta namen poklonili, in po tej poti je že zbrana sirotniška zaloga, ki ima 70.000 gld. istinine (kapitala) in 2125 gld. letnih dohodkov

Sirotniška ta zaloga stekla se je iz naslednjih posamnih ustanóv (štiftung):

1. Janez Jakob Schilling (korar in vesoljni namestnik v Ljubljani) zapustil je za sirotnico, ki se ima ustanoviti, v oporoki 18. maja 1725 in 9. januarja 1752 v obligacijah 9168 gld. 63 kr.

2. Franc Karol grof Lichtenberg ustanovil je z ustanovnim pismom 1. aprila 1764 za sirotnico, ktero so takrat ustanavljali, s pogojo, da se dohodki rabijo za revnega dečka, ki se ima imenovati „grof Lichtenbergova sirota“, istino, ki zdaj znaša 2036 gold. 41 kr.

3. Marija Ana žl. Rasternjeva zapustila je s pismom 15. marca 1769 za živež, obleko in poduk revne sirote 3056 gold. 80 kr.

4. Janez Gregor žl. Thalberg zapustil je v oporoki 4. decembra 1715 „za sirotnico“ (orphanotrophium) 10.833 gold. 89 kr.

5. Franc Bernard grof Lamberg zapustil je z oporočinim dostavkom 12. nov. 1759 „za sirotnico, ki se ustanavlja“ v Ljubljani 36.933 gold. 89 kr.

6. Friderik Weitenhüller zapustil je v oporoki 8. avgusta 1710 dvema sirotoma za živež „v sirotnici“ 6111 gold. 34 kr.

7. Jožef Mugerl žl. Edelsheim zapustil je v oporoki 12. aprila 1702 za ustanovitev sirotnice 1196 gld. 25 kr.

Po sporočilih zgodovinskega društva leta 1864 narastla se je do sušeca meseca 1863. leta sirotniška zaloga iz svojih obrest, ki so se jej prilagale, na 101.377 gld. s 5206 gold. letnih dohodkov **): Pač zdatni pomočki, da se izpelje, kar je namenjeno!

Še drugi se bodo našli, ako se dela poprimemo. Saj nam ne manjka velikodušnih gospej, ki se bodo spominjale tudi ubozih sirot, kakor so bistveni steber varvavnici malih otrok; — ne manjka se nam razsvetljene duhovščine, ki bo gotovo djansko podpirala napravo, ktera ima najblažji namen, izrejo zapuščenih sirot; — ne manjka se nam na Kranjskem v nobenem stanu mož, ki bodo z dušnimi in materijalnimi pripomočki priskočili k lepi tej napravi.

Toda eno je pred vsem druzim potrebno: da se

---

*) V „Triglavu“ spisal gosp. Edv. žl. Strahl.

**) Po pozvedbah mestnega župana dr. Costa-ta znaša vès kapital za sirotnico že 116.227 gold. v obligacijah.

*

prizadevanje posameznih ne razcepi na različne strani, ampak da vse vodi ena misel, ktero vsi podpirajo.

Doslej bili ste zlasti dve misli, kterih vsaka je vlekla na svojo stran tako, da ste blago to stvar zavirali in tudi zavrli. Nekteri so si svojeglavno prizadevali, da bi se ustanovile ustanove, ki bi se na roke plačevale sirotam oziroma njihovim varhom; nekteri pa so se trudili, da bi se ustanovila sirotnica. Med dvojo to mislijo pa se je sukalo še vprašanje, ali naj bi bila sirotiška ta naprava le za ljubljansko mesto ali za vso kranjsko deželo.

Slovstvo.

* *Žabjanke.* Zložil in založil Miroslav Vilhar. Pod tem naslovom so ravnokar prišle po kraji svojega rojstva tako imenovane in v 3 vrste razdeljene pesmi na svetlo: „žabe“, „raki“ in „ribice.“ Cena jim je 30 nov. krajc. Za pokušnjo podamo bravcem iz vsake vrste eno.

Pegazu.

Kljuse, ti le blodiš: „Pesnik,
Tebi so že svet nebesa!“
Oče B..k jejo góske,
Meni pa dajó peresa!

Trem glavam.

Možjé, le na noge!
Nemškutarčki vsi
Brez časnika so še,
Pisajte ga Vi!

Babec.

Sem pravo naredil,
Oženil sem se,
In precej sem zvedel,
Po čim je kofè.

Sem mirno prej živel
In zvižgal ko ptič,
Al zdaj sem osivel,
Veselja ni nič!

Sem rajal s prijatli
Tri cele noči;
Zdaj zlodej je v škatli,
Ki zmerom renčí.

Se valjam po hiši,
Svetá me je sram;
Pregnale še miši
Me bodo, — pa kam?

Lovil sem prej polhe,
Se vedno redíl;
Zdaj bodem le bolhe
Z baburo lovíl!

Pečenko sem pekel,
In peval sto viž!
Oh kak sem se spekel,
Kar nosim ta križ!

Koj name zalaja,
Če le kaj povem;
Le ajapopaja
Prepevati smem.

Za dan mi našteje
Po kebrčka dva,
Sicer še ponoči
Mirú mi ne dá.

To je miserere,
Da peče in žgè; —
Prezgodej sem zvedel,
Po čim je kofè!

* „*Slavische Blätter.* Illustrirte Monatshefte“, ki jih, kakor je čitateljem našim znano, na Dunaji vreduje gosp. Abel Lukšić, v 3. svojem vezku, ki je ravnokar na svitlo prišel, so zopet polne lepega narodnega gradiva. Sliki Vuka Štef. Karadžića in Ivanovića Dobrianskega kinčate ta vezek, v kterem nahajamo zanimive spise o Šafařiku in Kolláru, o slovanskih samostanih na Sveti gori, o Matici slovenski na Slovaškem, med poezijami pa se odlikuje gospé Luíze Pesjakove nemški prevod slovenske narodne pesmi „Zagorska“, kteremu je dodan tudi napev. Hvaležni smo domoljubni naši pisateljci, da je v krasnem prevodu poslala to mično pesem po svetu z melodijo, ki je na čast narodnim našim pesmam.

* Današnji „Oglasnik“ oklicuje vabilo na naročbo dunajskega časnika „Die Zukunft“, kteri se, kakor njegov vrstnik „Ost und West“ možato borí za političino svobodo in slovanske pravice. Naj bi čedalje več naročnikov našel, tudi med Slovenci, nemškega jezika zmožnimi!

Cvetna nedelja.

(Svobodno po nemškem.)

Milo solnce toplo sije,
Vse na zemlji zelení,
Listje se krog listja vije,
Modra vjolca že cvetí.

V stari cerkvi razsvetljeni
Se zvrstujejo ljudjé,
Da se bliža Posvečeni
Jim oznanja njih srcé.

Pojdi srce mu naproti,
Pojdi tje na oljski vrt,
Idi po krvavi poti,
Ki peljala ga je v smrt!

Al ste čuli govorico,
Da spomlád je le pri njem,
Da ljubezni zdaj cvetico
Milostljivo daje vsem?

V cerkev deteca hitijo
In ovenčajo oltár;
Angelci se veselijo
In slavé otroštva dar.

O cvetite sveti maji,
Palma, vzdigaj se tje gor,
Kjer te sprejme v večnem gaji
Nevgasljivi, zlati zor! —

Luíza Pesjakova.

Dopisi.

Iz Prage 29. marca. † (*Náprstkova predavanja. Sokolska obletnica.*) Peljati moram čitatelje „Novic“ zopet v žofinjsko dvorano. Gospod Náprstek, ki je več let popotoval po Angleškem, Ameriki in Azii, je oglasil, da bode 25. in 26. marca o pol enajstih dopoldne govoril o javnih zavodih človekoljubja na Angleškem, Škotskem, Ameriki, Indii in sploh povsod, kjer ima Angleška kaj upljiva. Že pol ure pred napovedanim časom sešlo se je mnogo gospôde v veliki žofinjski dvorani, ki pa je bila vendar le premajhna. Pa kdo ne bi dal za tako zanimivo reč deset novih krajcarjev, ki so namenjeni českemu obrtnijskemu muzeju. Gospá in gospodičin prišlo je še več, nego moških; pa saj ni čuda, žene so sploh bolj občutljivega srca, kakor moški, zato so bile tudi bolj radovedne slišati o dobrih delih človekoljubja. Na steni nasproti poslušavcem bilo je izpostavljenih čez sto prekrasnih poslopij, kakoršnih nisem vidil na Dunaji, ne v Pragi, ne v Mnihovem; na strani pa je viselo mnogo podob moških in ženskih, kterim si že na obrazu mogel brati njihovo dobro srce, ki jih je naklonilo, da so dali zidati omenjena poslopja. Z napeto pazljivostjo je občinstvo poslušalo, ko je gospod Náprstek začel s številkami dokazovati, koliko se dá na Angleškem več dobrega storí kakor pri nas. Samo leta 1864 je dalo na Angleškem, kolikor je bilo po novinah naznanjeno 71 oseb čez 6,000.000 gold. a. v. za šole, bolnišnice, čitavnice itd. Imenoval je potem več oseb, ki so dale same za take zavode po 10.000 do 6 milijonov goldinarjev; imenoval je tri „pagane“ iz Indije, od kterih je eden daroval 1 milijon, drugi 3 milijone, trije pa 6 milijonov za taka dela usmiljenja. Rekel je, da imajo na Žapanezkem deset zvezkov samih životopisov mož in žen, ki so bili dobrotniki svojega naroda. O Kitajskem pa je dokazal iz potopisa „Navare“, da je tam stanje šol bolje, kakor na Avstrijskem in Nemškem. Iz

ravno tega potopisa nam je čital, da so se popotniki na Kitajskem najbolj čudili neštevilnim dobrotnim zavodom, kterih ne napravlja vlada, ampak posamezni dobrotniki. Ko je govoril o Škotskem, imel je lepo priložnost prispodabljati to deželo, ki ima le 3 milijone prebivavcev, s česko deželo. Škotska ima 5 universitet in 5242 šol, ki so večidel od dobrotnikov ustanovljene. Govoril nam je o različnih bolnišnicah in čitavnicah, ki so jih posamezni ljudjé ustanovili. Mogel bi kdo reči, da Angleška je bolj bogata kakor naše zemlje, in da je pri vsem tem ondi vendar še več potreb in veča revščina, kakor pri nas. To gospod Náprstek vse priznava in tudi ne zahteva od nas tolike žrtve; al želí le, da bi te velike izglede v malem posnemali. Misli pa, da Čehi vendar še niso brez denarja, ako so samo leta 1863 za 10 milijonov gold. tobaka popili. Če so tudi Angleži bogatejši kakor mi, vendar je lepo in veliko darovanje, ako človek od vsega svojega imetka 13 delov zapustí dobrotnim zavodom, samo en del pa svoji žlahti. Zadosti karakteristično je za evropejsko novinarstvo, da je celo leto pisarilo o ubijavcu Müllerju, o vseh 71 dobrotnikih pa, ki so čez 6 milijonov gold. darovali potrebnim, ni črhnilo ne besedice. — Res celo predavanje bilo je tako važno, da ne vem, kaj da bi bilo čitateljem „Novic“ bolj zanimivo in koristno. Najraji bi vse napisal, da mi prostor dopušča. Pa saj je gosp. govornik tudi sam v zadregi, kako bi mogel v tako kratkem času o tako vredni stvari vse povedati, česar želí. Potolažil pa nas je s tem, da so ta predavanja le pregled, ter da hoče pozneje o vsaki vrsti teh dobrotnih zavodov še posebna predavanja imeti. Prvo tako predavanje bode o čitalnicah, bibliotekah, šolah in stanovališčih, ki jih napravljajo posamezni dobrotniki rokodelcem in obrtnikom. Dobro je zavrnil g. Náprstek ugovor, zakaj da ne pové nič o žalostni strani na Angleškem. Rekel je, da imamo le dobro posnemati, od slabega se ne moremo nič naučiti. Rekel je tudi, da neče biti zagovornik Angležev; kajti tega oni gotovo ne potrebujejo. Ali ne smem dalje pisati; vidim, da ne bi prišel h koncu. — Treba, da popišem še našemu „Južnemu Sokolu“, kako je njegov stariši brat v Pragi praznoval 26. marca svojo četrto obletnico. Že dve uri pred začetkom jeli so se gosti zbirati v prekrasni telovadnici, ki nima para v celem cesarstvu. Kmali je bil ves prostor na galerijah in pod galerijami napolnjen z 1600 ljudmí, in le v sredini ostalo je še prostora za sokole. Zdaj sem še le razumel, zakaj da je bilo treba tolike protekcije, da je človek dobil vstopni listek. Gotovo bi se bilo še nekoliko tisoč gostov sešlo, da je bilo več prostora. Med drugimi visokimi gosti smo vidili tudi grofinjo Belkredijevo, soprugo državnega namestnika. Tudi nemški „turnerji“ iz Prage in iz Lipska (Leipzig) in nekoliko zunanjih „Sokolov“ so poslali deputacije k slavnosti; ostali češki „Sokoli“ in pa „južni Sokol“ pozdravili so društvo po telegramih. Krasni smerečji venci razprostezali so se od oboka do oboka po vsej telovadnici, z galerije pa je vihrala sokolska zastava. Ko ura šest odbije, začne se slavnost s prekrasno overturo, potem pa je eden Sokolov nagovoril goste s primernim govorom. Zdaj so se vršile proste vaje prvega oddelka, za njim pa vaje na sokolskem orodji, ki so jih izurjeni Sokoli prav umetno izpeljali. Eden Sokolov splezal je prav urno po mlaju do stropa, potem pa je s proti tlem obrnjeno glavo nazaj plezal, ne dotikaje se mlaja z rokama. Ko je prvi oddelek svoje produkcije dokončal, jela sta se dva močna Sokola po načinu starorimskih gladijatorjev metati. Zmagovalec je dobil lep rudeč sokolski pas v dar. S tem je bil prvi del končan. Sledila je prekrasna godba, dokler ne nastopi drugi oddelek, ki nam je s prostimi vajami, kakor tudi na sokolskem orodji še veče umetnosti pokazal kakor prvi oddelek. Posebno izurjenost pa so pokazali predsokoli; al prostor mi ne pripušča o tem dalje govoriti. Samo to moram še povedati, da je nekoliko bolj izurjenih Sokolov Sokol za Sokolom z galerije s tako spretnostjo na sokolišče poskakalo, kakor da z mize skačejo. Človek bi skoraj svojim očem ne verjel. H koncu nastopijo še borivci, ki so se dalj časa prav umetno borili. Na to pa nastopita dva para najbolj izurjenih borivcev, ki se jamejo med seboj prav ostro boriti. Vsaki par je imel po tri sekundante. Zmagovalec moral je nasprotnika desetkrat premagati. Poslednjič pa se skušata zmagovalca obeh parov. Strašno sta se bíla; že sta imela oba na levi roki, ki je nista mogla pokriti, znamenja borenja; oba sta že po devetkrat zmôgla, kar na posled eden deseti pot svojega nasprotnika zmore. Dobil je v dar dva prav lepa rapirja. Gospod Tyrš, Sokolov učitelj, je končal slavnost s prav lepim govorom, ter ga končal s trikratnim „Na zdar!“ Tisočerni „Na zdar“ grmi po telovadnici, jaz pa sem v imenu „južnega Sokola“ s svojim slabim glasom, kolikor sem mogel, odzdravljeval „Na zdravje!“ Prekrasna godba pritisne vmes z našim veličastnim „Naprej zastava slave“, in slavnost je bila končana. Potem se je napijalo in razgovarjalo pri prijetni godbi prav po domače do polnočí. „Na zdravje!“

V Mariboru 2. aprila. —s— Sem od novega leta imamo tudi v Mariboru kazino, to je hram, kamor se zbirajo nemška društva. Lepo poslopje je, samo da bi imelo lepšo lego a da nima takih razvešenih kariatid. Stala je stavba prek sto tisoč gold., ki so jih zložili z večine mestjani na delnice. Pri takih činih se vidi, kaj premore skupnost. Spominjam se tukaj tudi, kar je bilo brati v „Tagespošti“ o napredovanji tukajšnjih protestantov. Ni jih do cela dve sto, če se seštejejo iz mariborskega in petujskega okraja, in že imajo svojega pastora, že imajo najeto molitvišče in kmali si mislijo zidati svoje lastno svetišče. Tudi tukaj se vidi, kaj premore skupnost. Pri naših napravah, ki imajo tudi lepe namene, pa dostikrat pogrešamo v svojem kolu svojih mož in njihove djanske delavnosti, nekterih pri „matici“, nekterih pri čitavnicah. Nekteri samo sodijo in odsojajo, ki bi lahko s pametjo svojo in z upljivom svojim pozitivno delali; nekteri so neutralni, ker še ne vedó, na kteri strani da bo več častí in dobička. Pa končno polovičnik le ostane na rešetu. — Odkar so špiritual gosp. Kosar zapustili tukajšnje seminišče, se bogoslovcem ne pridiguje več v slovenskem jeziku. Namen preselitve škofijstva od sv. Andreja v Maribor, kakor je znano, bil je ta, da se slovenski okrog na Štirskem omejí v samostalno škofijo in da se mladi duhovniki odgojijo po domače. Rajni Slomšek so temu namenu zvesto služili; al sedanji škof trdijo, da „niso niti nemški niti slovenski škof, ampak katoliški“ in za to je zdaj pri nas marsikaj drugače. Ne spuščamo se v presojevanje tega načela svetlega škofa na zemlji slovenski; al to milujemo živo, da so v enem letu vrli gospodje učitelji Ramor, Kosar, Janežič iz Maribora prosili za župnike — na deželo. — V tukajšnji čitavnici smo gledali zadnjo nedeljo Vilharjevo šaloigro „Župana.“ Prav lepo so igrali. Posebno dopadla se nam je kot Ančika gospodičina Rezika Z., pridna domorodkinja. Mlada lepotica v zali okusni opravi je igrala kot da bi že kaj dolgo delala na javnem odru. Župana je delal gosp. dr. P.. Ta gospod ima zares prirojeno komiko in „krucitürken“ smel bi igrati na vsakem velikem gledišču. Tudi gg. S. P. M. so kot Anže, Miha in Vrh dobro pritegnili. Gospodičina H. iz Ptuja, že od lanske velike besede znana umetnica na glasoviru, in gospodje pevci so se pri besedi dobro odrezali.

Čitavnica je bila natlačena v pravem pomenu, toliko je bilo občništva.

Iz Jelšan v Čičih 28. marca. Čitateljem „Novic“ je znano, da smo se tudi mi velike besede v bistriški čitavnici 19. sveč. udeležili, in to ne le kot gledavci, temuč tudi kot pevci. Srce nam je radosti kipelo o tem, kar smo slišali in vidili. Pa ta veselica nam tudi ni bila brez koristi; vsi smo enoglasno pritrdili, da je istina, kar je gosp. dopisnik z Novega grada v „Novicah“ 1. sušca o veliki besedi bistriške čitavnice pisal in sklenili smo, za naprej še bolj pridno slovenskih pesem se učiti, ker se nam lepše zdijo, kakor naša stara: ana-nina-nana; saj tudi pregovor pravi: „vsaka pesem je le en čas lepa.“ Res, da Slovenci nismo, pa slovensko beremo in govorimo, če tudi hrvaško dobro umemo; iz naše fare gre vsako zimo do 600 možakov na Hrvaško doge tesat, ne pa brusov prodajat, kakor g. dopisnik pravi. Če nam tudi Čiči pravijo, smo vendar slovansk narod in Slovencev bližnji sosedje, zatoraj se smemo tudi od njih marsikaj učiti. Tudi v šoli se naši otroci slovenski učijo; to je prav primerno, ker ljudstvo po vseh 13 vaséh naše fare slovenski jezik razume, govorí ga pa v 7 vaséh. Zatoraj ima prav g. dopisnik, ki nas spodbada k napredovanju v petji slovenskih pesem z besedami: „Fantje rojaci! le naprej“ itd. Pa ni nas z radostjo samo to napolnilo, da smo bili pri veliki besedi bistriški in da smo peli in zato še celó v „Novicah“ pohvaljeni bili, temuč tudi naši stariši so bili tega veseli in so si v veliko čast šteli, kajti poprej se jim je to neverjetno zdelo. Kdor je le brati znal, je iskal „Novic“ od 1. sušca, da je bral našo pohvalo. — V 12. listu „Novic“ smo pa zopet brali dopis gosp. dopisnika iz Novega grada, v kterem med drugim zopet nas jelšanske pevce hvali z besedami: „Dragi mi jelšanski pevaci! Jako me veselí vaše postopanje“, tej hvali pa dostavlja: „Le eno vas lepo prosim: držite, kar je domačega in ne sramujte se tega, pa varite se vsega ptujega, kar bi utegnilo vašo narodnost podkopati.“ Belimo si glave, pa zastonj; pretrd nam je ta lešnik, ne zgrizemo ga, da bi znali, kaj je to „le naprej“, pa držite, kar je domačega, al varíte se, kar je ptujega.“ Nekteri mislijo, da dopisnik svetuje, da se ne smemo slovenskih pesem učiti, da narodnosti ne podkopamo; drugi pa trdijo, da to ne more biti, zato ker v prvem dopisu pravi: „Fantje, le naprej“ itd. in tudi v zadnjem: „Jako me veselí vaše postopanje.“ Spet drugi pravijo, da zadnji dopis je pisal kdo drug. Tako se pričkamo, pa prave le ne vemo. Presneta kapa! ta nam jo je pa zabelil. Pomagajte nam, drage „Novice“ *) iz te zadrege; podučite nas, kako naj napredujemo pa vendar pri starem kopitu ostanemo; povejte nam, ali bi res narodnost podkopali, ako bi namesti divjega „nina-nana“ slovenske in hrvaške pesmi peli, in ali je treba vedno starih šeg se držati, ako so še tako nespametne itd.? Mi smo nekdaj le opanke nosili, kar je za poleti dobro obutalo; pa sčasoma smo se prepričali, da za zimo in blato so škornje bolji in zdaj večidel škornje ali pa čižme nosimo: ali je to pregreha zoper narodnost? Naše ženske so nekdaj brez predprtov bile in popke kazale; zdaj pa predprte nosijo: ali je to zoper narodnost? Naša misel je, da to, kar je lepo, dobro in koristno, smemo posnemati tudi od ptujih narodov, in po besedah gosp. dopisnika rečemo: Slovenci, držite, kar je domačega dobrega in varujte se vsega ptujega slabega! Čiški pevci.

*) „Novice“ so dopis iz Novega grada tako razumele, da o napredovanji tudi ne zabimo častitljivega starega pevskega blaga, ker to ni narodu nikdar v sramoto; nevarna mu je le tujščina, ktera narodnost slovansko spodkopuje. Da med slovenskimi in hrvaškimi pesmami ne dela celó nobenega razločka, to smete na besedo verjeti gosp. dopisniku, ki je Vaš slovanski brat in Vam srčen prijatel. „Varujte se ptujega“ — to je po naših mislih le splošna opazka. In tako le veselo — naprej! Vred.

Iz Črnega vrha pri Idrii 28. sušca. A. P. — Naj drage „Novice“ se tudi jez oglasim z naših hribov, ker vem, da rade spremljete od vseh krajev glase žalostne in vesele. Letos je malo veselega slišati. Naša letina je bila prav slaba. Krompir, kakor se je predlani dobro ponesel, se je lani slabo; drugi pridelki pa še slabeje, posebno pa krma. Zdaj nas pa še tako huda zima tare, da je joj! Od pepelnične srede sneží vedno skor vsaki dan, in hud mraz je. Toliko je snega, da je groza. 14. dan t. m. so nekod drva vozili; pri kupu, kjer so nakladali, se vdre sneg na fanta in ga popolnoma zasuje; čeravno je bil poldrugi seženj globoko pod snegom, so ga vendar še živega izkopali, pa poškodovan je sila, da bo teško še kdaj popolnoma zdrav. Stari ljudje ne pomnijo tolikega snega o tem času, in vendar ga vedno še vsaki dan doklada. Pomanjkanje je silno za ljudí in za živino; skoraj, da ni bolje, kakor v ložkem in postojnskem okraji. Ko bi bila še veča sila, si ne moremo drug drugemu pomagati zavoljo debelega snega; čuda le, da še „Novice“ do nas pridejo. Pa one že prederó debeli sneg, ker vedó, da jih s srčnim veseljem beremo, čeravno smo od njih oddaljeni hribovci. Skor da zavidamo naše sobrate v Vipavi in v Ajdovščini in vseh druzih čitavnicah, kjer se razveseljujejo z mnogimi rečmí. Tudi mi bi bili radi v njih družbi; al v letošnji zimi nam ni mogoče nikamor, posebno na vipavski kraj ne. Bog daj, da bi tudi v naši prijetni Idrii se rodila nam kmali čitavnica, da bi nam bilo mogoče okusiti srčno veselje, ktero v druzih okrajinah že davno vživajo v našem milem maternem jeziku. Drugi pot več, ako Vam je drago. *)

Iz Planine 3. aprila. Ne samo domači rodoljubi, tudi lepo število postonjske gospôde je prišlo darke svojim nesrečnim sobratom studenske fare vložit preteklo nedeljo. Radovedno je vse čakalo viditi igri „Zajček“ in „Filozof“, ki ste bili v čitavnici ljubljanski s toliko pohvalo sprejeti. Komaj se je igra dobro pričela, že smo vidili, da nas hočejo danes naši diletanti sosebno razveseliti. Le en glas je bil, da so vse osebe, ki so se iger udeležile, skozi in skozi izvrstno igrale. Prijazni nam gosp. Komovec, ki smo ga danes prvikrat vidili kot „dr. Ferkota“, naj ostane zvest našemu gledišču; mojsterska njegova igra nam je porok, da ga moremo šteti med prvake naših diletantov. Ivanico Milavčevo smo danes v veči nalogi vidili. Nismo si zastonj tega želeli; vidili smo, da prosta deklica gorko čuti kar govorí; drugi pot še le je stopila na oder, pa že se je obnašala, kakor bi bila pri domačih opravilih. Gospodičina Malica Zupančičeva je res biser našega gledišča; vseh očí so bile zopet danes v njo zamaknjene. Tonica Gašpari-tova je tudi danes svojo nalogo kot izurjena igravka prav dobro dovršila. Nji pa gre še posebna hvala, da se neutrudljivo vseh iger udeležuje. Naš šaljivec je bil zopet danes komičen od nog do glave; veselja nam je že toliko napravil, da si ne moremo igre misliti brez njega. Tudi gospod France Rudež je kot „sluga Tomaž“ s svojim komičnim obnašanjem obilo smeha napravil. Prisrčna hvala tedaj vam v imenu siromakov, kterim ste izdatni dohodek pridobili (60 gold.) S zlatimi črkami zapišemo radostni dan v zgodovinsko knjigo čitavnice naše, za ktero marljivi odbor tako lepo skrbí.

Iz Ljubljane. — V seji mestnega odbora 1. aprila je odbornik žl. Kaltenegger predlagal, naj se vr-

*) Dobro došlo! Vred.

lemu mehikanskemu krdelu, ki je več mescev v Ljubljani bival, pošlje pohvalno pismo; predlog je bil soglasno sprejet. — Odbornik Pajk zahteva po mnozih §§. občinske postave očitno sejo za tisto obravnavo, v kteri se bo oddala služba tržnega komisarja; čudno je le to bilo, da je pozabil §. 90, ki županu pravico priznava, predlagati tudi skrivno sejo, kakor je omenil dr. Ahačič. Odbornik Pajk se je pozneje sam prepričal, da „večina" odborova noče luči staviti pod mernik, ker župan in večinci so pritrdili Pajku, naj je seja očitna. — Dr. Bleiweis je opomnil, da se plazi zopet veliko nadležnih beračev po hišah, in naj bi beraški strah bolje opravljal svojo službo, vendar pa beračev v hišah ne zasačeval — je dostavil dr. Zupan. Župan je odgovoril, da je že včeraj to ukazal. Dalje je vprašal dr. Bleiweis: ali bi ne bilo prav, da bi magistrat se pogovoril s ces. policijo, da se zatožbe tacih gospodarjev, ki ne spravljajo snegá od svojih hiš, po policijskih stražnikih drugače vredijo, ker ne more misliti, da bi se ti stražniki nikoli ne zmotili; zato naj se zatoženemu gospodarju pri isti priči pokaže, da je kriv, in tako bo vseh rekursov konec. Župan je obljubil ta dogovor. — Dr. Mitteis je vprašal: ali ni še rešena pritožba mestnega odbora, zakaj mestna šola pri sv. Jakobu ne sme izpraševati privatnih učencev? Župan je rekel, da še ne. — Odb. Štedry je predlagal načrt tistih ulic, kjer se imajo letos novi tlaki in kanali narediti. Ker je, kamor koli skoraj človek stopi, še toliko potreb, ni bilo čuda, da je 13 odbornikov razodevalo svoje pravične želje. Sklenjeno je bilo, da se po predlogu dr. Pfeffererja pred vsem kanal v rožnih (?) ulicah naredí, v prihodnji seji pa po predlogu dr. Schöppelna odloči vrsta druzih potrebnih tlakov in kanalov. — Zdaj je prišla služba tržnega komisarja na vrsto, za ktero je magistrat Jakoba Tomeca, koncipienta pri notarju dr. Orlu, priporočal. Nastala je zdaj viharna seja; naposled je vendar z 14 glasovi zoper 7 zmogla pravica po razpisanem konkurzu, ki je zahteval za to službo praktične lastnosti in postavno spričano znanje slovenskega jezika v besedi in pismu, kar je edini Tomec skazal. Odborniku Pajku je „večina" mestnega odbora tolikšen trn bila v pêti, da mu je župan po nevoljnem mrmranji odborovem besedo ustavil. Mestnemu kancelistu K. Hudobivniku, ker je zdaj protokolist mestnega odbora, je bila plača do 600 gold. povikšana brez škode mestni kasi, ker je prejšnji tržni komisar imel 30 gold. več, za pisanje protokolov pa še 70 gold.

— Na prošnjo kmetijske družbe ji je c. kr. ministerstvo kupčijstva poslalo 2 funta bombažnice (pavolnega semena) s podukom, kako naj se obdeljuje. Ker je bombažnica le za tôple kraje, bo družba izročila to seme Vipavcem.

— G. dr. Toman nam je poslal sledeče razjasnilo: „V 11. listu so „Novice" povedale svojim bravcem po mojem sporočilu, da se bode Notranjcem pomagalo iz državne kase, ako ne bi zadostovala pomoč deželna, ker tako je obljubil gosp. državni minister. Ker pa sem pozneje zvedel, da visoko ministerstvo ni dovolilo pripomoči, ktere je c. kr. deželna vlada ljubljanska prosila, bi utegnil kdo misliti, da nisem na dostojnih podlagah poslal glasú po svetu. Zato se moram očitno opravičiti in reči, da tisti dan, ko so galiciški poslanci vprašali, kaj misli ministerstvo storiti o nadlogah Galicije, mi je Njih eksc. državni minister na mojo prošnjo zastran Notranjcev rekel, da, kakor drugod, tudi njim priteče državna kasa na pomoč, ako ne bode zadostila deželna miloščina, ter me je pooblastil, da smem veselo to novico razglasiti očitno. Ko sem pa pozneje zopet govoril z Njih eksc. gosp. ministrom in mu potožil, da sem slišal, da ne doide pomoč Notranjcem, mi je rekel, da po pozvedbah in izkazkih vsega živeža v okrajih Notranjskega se nikakor ni lakote bati, ampak k večemu le pomanjkanja semena, in da po takem ni državne pomoči treba. Iz tega se lahko sodi, ali sem imel pravico ali ne, očitno oznaniti, kar so „Novice" v 11. listu povedale, in kako in kaj je bilo." — Iz gotovega vira smo zvedili, da je gosp. grof Grüne te dni bil v Lipici in da se je sam s svojimi očmí prepričal velicih nadlog Notranjcev, za ktere je naš c. k. deželni poglavar povzdignil svoj krepki glas. Državnemu gospodu ministru so se tedaj mogle od kake druge straní nadloge Notranjcev drugače popisati, kakor so; tak poročevalec pa je vzel veliko odgovornost na svojo vest! Al saj se tudi v Ljubljani slišijo glasi, „da je veči krik kakor stiska." Unidan smo morali tukaj tacega besedovalca zavrniti: ali misli, da še le tadaj je treba pomoči, ko že ljudje in živina kot muhe po cesti glada cepajo! Ni bilo ne prenapeto, da je sl. predsedništvo deželne naše vlade že menda svečana meseca prosilo saj 4000 gold. iz državne kase na pomoč Notranjcem. — V drugi seji odborovi na pomoč Notranjcev so bili pripomočki siromašnim soseskam postonjskega okraja odločeni. Okrajna ondašnja gosposka je pisala, da cele trume revnih oblegajo kancelijo in farovž.

— Od žalostnih teh prizorov se obrnemo k veseli novici, ki je pretekli teden došla c. k. deželni vladi in ktera bode gotovo radostno sprejeta po vsej deželi, namreč ta, da po odpisu ministerskem od 21. sušca so presvitli cesar 31. decembra lanskega leta dovoliti blagovolili, da se kmetom po vsem Kranjskem, ki so zemljiščini (gruntni) davek do konca lanskega leta na dolgu, in se po natančnih preiskavah skaže, da niso v stanu plačati zaostalega tega davka, se izbriše ta davek in se brž ustavijo eksekucije. Finančna direkcija je ukazala vsem davkovskim gosposkam, da ji do 15. dne t. m. naznanijo take revne kmete.

— Iz Krašnje na Kranjskem je prinesel „Triglav" v svojem 25. listu važno novico. Neki kmet, ki je imel spodtikljej zastran štempeljna, se je pritožil kar naravnost do c. k. denarstvenega ministerstva na Dunaj; naredil je pismo v domačem slovenskem jeziku, in ne le, da se mu je po volji stêkla pritožba, rešena mu je bila v istem — slovenskem — jeziku. Ta prigodba daje dober nauk na dve straní: ena je ta, naj naši ljudje brez strahú podajajo vsem gosposkam slovenska pisma; če najviša vlada sprejema slovenske vloge in jih v istem jeziku rešuje, ne morejo se tega braniti niže gosposke; — druga pa je, da tudi niže uradnije se nimajo bati, da bi se jim nevarni panslavizem očital, ako ministerstvo samo spoštuje ravnopravnost. Pri tej priliki ponavljamo resni opomin, ki ga je razglasil dopisnik naš iz Dunaja v 1. listu letošnjih „Novic", rekši, „da tako bojo najvišim veljavnim krogom vnudili to prepričanje, da v resnici narod tako hoče, ne pa le pešica slovničarjev in novinarjev." Ako sta unidan pred cesarjem samim poslanca tržaškega okraja govorila slovenski in je Njih veličanstvo blagovoljno sprejelo slovensko pismo, kako da bi se upirali njih uradniki? Zato posnemajmo kmeta iz Krašnje!

— Čitavnica je imela v nedeljo zopet prav vesel večer; vidili smo v prav dobri izpeljavi zopet dve igri, ki ste vredni, da se vdomačite v čitavnicah naših. Slavnega skladatelja Šuberta spevoigra (opereta) „Advokata" je tako mična, da bi jo človek desetkrat poredoma poslušal, zlasti ako se tako dobro in v smislu skladateljevem zvršuje, kakor so jo peli in igrali naši gospodje. Pa tudi „Igra Pikè", ki jo je v duhu originala dobro prevodil Miroslav Vilhar, je bila z veliko pohvalo sprejeta. Že po svojem lanskem prvem

nastopu čitavničinemu občinstvu priljubljena gospodičina Hohnova je lepo dovršila svojo nalogo; ravno tako so tudi vse tri možke naloge bile v sprétnih rokah, kterih smo bili prav veseli. Vrli orhester nam je z godbo čas krajšal med igrama.

— Z aprilom mesecem osnuje „Južni Sokol“ zdravilno telovadstvo za odrašene možé, in sicer tako, da se bode telovadilo od sedaj do poletja v Frelihovi hiši na sokolišču vsako sredo in vsako saboto ob 6. uri zvečer pod vzajemnim vodstvom gosp. Mandića in gosp. Coloreta.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

27. dan u. m. so se v zbornici poslancev začele obravnave proračuna državnega za letošnje leto. Poročevalec Tašek je bral sporočilo finančnega odbora, čegar modro vodilo pri pretresovanji ministerskih računov bilo je to, da „vsak dober gospodar mora stroške ravnati po dohodkih.“ Zato je finančni odbor po skrbnem prevdarku od stroškov zbrisal 26 milijonov gold. Ministerstvo je stroške za letošnje leto naštelo na 548 milijonov in 705.412 gold., finančni odbor jih je znižal na 521 milijonov in 849.445 gold.; dohodke je postavil na 514 milij. in 905.453 gold. Po takem bi konec leta zmanjkalo le 6 milijonov in 944.002 gold., za ktere se bo moralo po drugi poti skrbeti. Dozdaj je c. kr. vlada — pravi sporočilo — napačno pot hodila, da ni stroškov brzdala, ampak le na pósodo jemala, kadar ji je denarja zmanjkalo, in tako je prišlo, da komaj v 4 letih je državni dolg se povikšal za 233 milijonov in 263.020 gold., nepremikljivo državno premoženje zmanjšalo za 26 milijonov in 149.448 gld., zraven pa davki, kteri se že komaj strpijo, še povišali za 30 milijonov gold.; pri vsem tem pa se vendar ni nič posebnega zgodilo za pospeh kmetijstva in obrtnijstva in povzdigo blagostanja avstrijskih ljudstev; zadnji in silni čas je tedaj, da vlada krene na drugo pot. Poslanci uradniki Sartori, Kromer in Waidele zagovarjajo vlado, za finančni odbor pa se potegujejo Greutner, Herbst, Sadil, Skene, Kuranda, Schindler in še drugi. Ker na pósodo ne dobimo nič več, pa se od ljudstva, ki ne more še več dati, tudi več vzeti ne more, je zadnja ura, da se začne drugo gospodarstvo — je rekel Schindler. Kuranda hvali ministerstvo Stadionovo in miluje prestanek dunajske „Vorstadtzeitung“ za 3 mesece, se vé da Kuranda nima spomina za druge časnike! 29. dne unega meseca so se začele obravnave posamesnih stroškov. Za potrebe Njih Vel. cesarjeve hiše je bilo brez razgovora dovoljeno 7 milijonov in 421.144 gold. in za cesarjevo kancelijo 63482 gold., tudi stroški za državni zbor z 685.671 gold. in državno svetovavstvo z 145782 gold. so bili po kratkem besedovanji sprejeti, ravno tako stroški za ministersko svetovavstvo z 69608 gld. Pri stroških za ministerstvo unanjih oprav z 2 mil. in 235770 gld. se je vnela živa debata. Nobenega govornika ni bilo, ki bi bil zdatno zagovarjal postopanje ministerstva v unanjih zadevah; ostre besede so govorili Brinc, Giskra, Schindler, Rechbauer, Berger; jedro vseh govorov je bilo to, da: kdor koli bi bil vzel državno krmilo v roke, nobeden bi ne bil državne ladije slabeje vodil kot sedanje ministerstvo. Tako je rekel Giskra. Ko je poslanec Čupr (odpadnik česke narodne stranke) o priliki, ko je govoril o šlezvik-holštajnskih zadevah, krenil na napačno pot narodnih zadev, ga je dr. Toman v svojem govoru zavrnil tako-le: „Prvotno pravo naroda šlezvik-holštajnskega, postavna dedna pravica — to ste podlagi, da se ondi dostojno reši vprašanje nasledstva, ne pa da kdo po sili zgrabi te deželi. Le tako se mora rešiti to vprašanje, ne pa, kakor moj sobrat slovanski Čupr misli, iz zgolj dobičkarije. Čupr je govoril tudi o nasprotji (opozicii) zoper vlado. Rekel je, da je neka opozicija, ki nasprotuje po svojem načelu (principu), ktere pa ni v zbornici, kar kažejo prazne klopí, — druga opozicija pa je, ki se nahaja v zbornici. Una opozicija se opira na to, da obveljá autonomija (samooskrbstvo) ali federalizem, — ta pa je z ministerstvom v germanističnem in centralističnem oziru enacih misli. Kako velik politik je Čupr, kaže že to, da je važno stranko v državi naši — dualističino — popolnoma prezrl. Vprašam gospoda Čupra le edino to: kako da ni glasoval s principielno opozicijo, dokler je deloma še sedela v tej zbornici? kako da je takrat proti nji glasoval? Gospôda moja! Na eni klopi sedí tukaj še principielna opozicija; odkritosrčno rečem, da jez stojim v vrsti njeni, ki je zdaj večidel ni tukaj; al jez sem mislil, da je treba tako dolgo strpeti, dokler je le mogoče. Jez se ne pridružujem centralističino-germanističini stranki, ampak oni stranki, ktera zahteva primerno centralno vlado, ktera pa spolnuje, kar terja državno narodno pravo. To ni ne centralizem ne dualizem. Da stojim v vrsti opozicije z dušo in telesom, to ni nič novega, ker izprva sem že nasprotoval ministerstvu. Da tedaj tudi spadam v to opozicijo, ktera se dan danes bojuje zoper ministerstvo, je le znamenje, da vsi, ki niso na vsaki način ministerski, se zediniti morajo, da rešijo ustavno načelo v Avstrii in spravijo državno denarstvo v bolji stan. (Pravo! pravo!) V ustavni zavesti, v prizadevanji za zboljšanje avstrijskih financ je združtvo, in v tem, da se sicer raznotere stranke v dosego tega namena skladajo v eno, naj visoka vlada ne išče slabosti opozicijne. (Pravo! pravo! na levici). — To se mi je potrebno zdelo spregovoriti zoper dr. Čupra, ki je rekel, da njegove misli o opozicii in Šlezvih-Holštajna se vjemajo z misli milijonov in milijonov Slovanov. Kdo mu je dal poverjenstvo, jez tega ne vem; od mene ga nima! (Pohvala na levi.) Minister unanjih oprav grof Mensdorff je zagovarjal unanjo politiko, pa nizadostil zbornici nikakor. Največi vtisek na zbornico in ministre je naredil govor štajarskega poslanca Kaisersfeld-a; vso krivdo, da se Avstrija nikakor ne gane na ustavni poti naprej, je pripisal vladanju sedanjega ministerstva, ktero le čaka in čaka, Magjarov pa le ni. Na to mu je minister Schmerling, na kterega je Kaiserfeld najbolj udarjal, odgovoril, da se ne dá vsaka stvar presiliti in da posebno nektere zadeve potolaži le čas; rekel je, da Magjari so trdoglavni in dan danes mislijo še tako kakor 1861, upiraje se na zakone od 1848. leta; kaj se more storiti — je vprašal — ako nočejo priznati sedanje državne ustave? Tem besedam ministrovim je pritegnil tudi Kromer, rekši, da s prenagljenjem ne pridemo do bolje prihodnosti, ampak le s premišljenim in odločnim delovanjem. (Tudi Bahova prislovica je bila ta: „besonnen aber entschieden vorwärts!“). — Ugibuje se, kaj da to pomeni, da je pruski armadi došel ukaz, da noben vojak ne smé na odpust (urlaub). — Cesar Napoleon bo potoval 4 mesece v Algieru; namestoval ga bo princ Napoleon. — Na Ruskem razsaja neka nova kuga, „sibirska kuga“ imenovana. —

☞ **Na novo nabrani Matičini doneski z 96 gold. in milodari za Notrajnce z 52 gold. 40 kr. se naznanijo drugi pot, ker danes ni prostora.**

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.